

CULÍCIDS (DIPTERA: CULICIDAE) DEL BAIX LLOBREGAT

G. Gonzàlez,* X. Millet,* N. Prat* i M. A. Puig*

Rebut: setembre 1982

ABSTRACT

Culicidae (Diptera: Culicidae) of the Baix Llobregat area

Six species of Culicidae have been identified in the Baix Llobregat area, near Barcelona. *Coquillettidia (C.) richiardii* and *Culiseta (T.) subochrea* had never been found before in the area.

INTRODUCCIÓ

Tot i que els Culícids són un dels grups d'insectes de la nostra fauna en els quals invertim més temps i recursos a causa, inicialment, de la seva importància sanitària, no podem dir que siguin ben coneguts. Les referències a treballs sobre el grup són escadusseres, com es pot veure a les recopilacions de TORRES-CAÑAMARES (1979) i ENCINAS (1982). La majoria d'aquests treballs són fets des d'un punt de vista sanitari, sense preocupacions de tipus taxonòmic ni ecològiques.

En el decurs d'un període de mostratge de sis mesos hom ha visitat d'una manera sistemàtica els ambients palustres del Baix Llobregat en els quals és d'esperar de trobar larves de mosquits (canyissars, joncars, basses, bassetes, llacunes i canals per a regar o recs). Parallelament, hom capturava adults emprant diferents mètodes (xarxes, reclams lluminosos i humans). D'aquesta manera hom ha capturat i identificat els culícids en les seves fases de

desenvolupament (larves i pupes) i imagos, les quals han estat d'antuvi molt més estudiades. Les captures d'adults així com de larves han estat dominades per la presència de *Culex (C.) pipiens*, espècie que es troba formant poblacions en massa a la zona juntament amb altres cinc espècies (vegeu la taula I).

AREA D'ESTUDI

Comprèn el Baix Llobregat en els termes municipals del Prat, Sant Boi, Gavà, Viladecans i Castelldefels. Aquesta regió és una zona de forta activitat, tant industrial com agrícola, així com d'una forta implantació urbana. Per aquests motius les característiques de l'ambient natural han sofert modificacions. Actualment hom pot parlar d'una atomització de les zones naturals (joncars, salicornars, etc.) i d'un ús intensiu d'una part dels canals, inicialment destinats només a regar, per al transport de deixalles. Aquesta dinàmica de la

* Departament d'Ecologia. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. Avgda. Diagonal, 645. Barcelona, 28.

TAULA I. Espècies de culícids capturats al Baix Llobregat; s'assenyala en quins ambients s'han trobat. Culicid species of the Baix Llobregat area, showing the different environments where they were found.

	Zones de vegetació		Masses d'aigua	
	Halòfila (salicornars)	Helòfila (canyissos)	Llacunes (Murtra, Ricarda, Remolar)	Canals
<i>Culex (C.) pipiens</i>	+	+	+	+
<i>Aedes (O.) caspius</i>	+	—	+	—
<i>Coquillettidia (C.) richiardii</i>	—	+	—	—
<i>Uranotaenia (U.) unguiculata</i>	—	+	—	—
<i>Culiseta (T.) longearcolata</i>	—	—	+	—
<i>Culiseta (T.) subochrea</i>	—	+	—	—

zona repercuteix sens dubte en l'abundància de les diverses espècies pròpies de cada tipus d'ambient.

ESPÈCIES RECOLLECTADES

Culex (Culex) pipiens (LINNAEUS, 1759)

Distribuïda per tot Catalunya.

És una espècie cosmopolita que presenta una variabilitat morfològica notable tant a les larves com als imags. Hom l'ha trobada en tots els ambients estudiats (vegeu taula I), però, principalment, i en massa, en els recs. El nombre de canals a l'àrea és molt elevat i són, majoritàriament, pol·luïts pels abocaments d'origen industrial i urbà. Aquesta pol·lució causa bàsicament un exhauriment de l'oxigen que, alhora que afavoreix la presència de la larva del mosquit, elimina els seus possibles depredadors. És per això que en aquests canals pol·luïts hom ha trobat densitats elevadíssimes de larves de *Culex (C.) pipiens*, que són les responsables de les molèsties (picades) que pateixen els habitants de la zona, per més que no causin cap dels problemes sanitaris més propis de generar-se per altres espècies de mosquits.

Aedes (Ochlerotatus) caspius (PALLAS, 1771)

Tarragona i Barcelona (ENCINAS, 1982).

Aquesta espècie ja havia estat citada anteriorment. Té una distribució paleàrtica

i és típica de zones halòfiles inundables. En zones d'aquestes característiques, com ho podrien ser la Camarga (GAVINAUD, 1975) i els aiguamolls de l'Empordà (SERGATAL, com. per.), aquesta espècie constitueix poblacions molt nombroses.

El cicle vital d'*A. (O.) caspius* s'inicia un cop passat l'hivern quan el fotoperíode i la temperatura són adequats i la zona queda negada. Hom l'ha trobada d'una manera esporàdica en la seva fase larvària, i a principis d'estiu es capturaren uns quants imags. Aquest nombre reduït de larves així com d'adults recollits cal relacionar-lo amb la davallada dels seus hàbitats dins la zona estudiada.

Culiseta (Theobaldia) subochrea
(EDWARDS, 1921)

Aquesta espècie s'ha localitzat en els canyissars de la Ricarda i el Remolar, únicament en la seva fase larvària. Tot i que és una espècie que habita tant a l'aigua salada com a l'aigua dolça, l'hem trobada d'una forma esporàdica (3 còps).

Culiseta (Allotheobaldia) longearcolata
(MACQUART, 1838)

Barcelona i Tarragona (ENCINAS, 1982).

Es tracta d'una espècie distribuïda al sud de la regió paleàrtica, al continent africà i part d'Àsia. Al Baix Llobregat hom l'ha trobada a finals de la primavera en forma larvària en unes bassetes properes a la llacuna de la Murtra. D'aquestes lar-

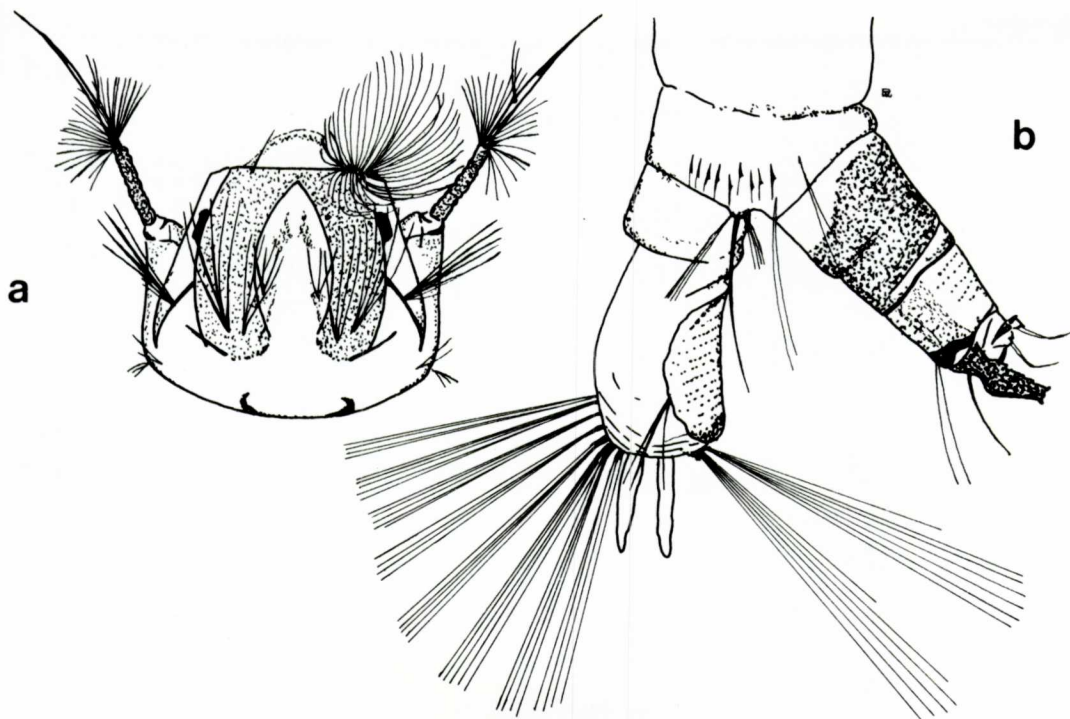

FIG. 1. *Coquillettidia richiardii*. a, Vista dorsal del cap. b, Detall de la part abdominal distal.
a. Head, dorsal view. b. Abdominal distal part.

ves hom obtingué imagos que corroboraren la identificació. També s'ha detectat la seva presència a Girona (MILLET, comunicació personal).

Uranotaenia (Uranotaenia) unguiculata
(EDWARDS, 1913)

Barcelona (ENCINAS, 1982).

És l'única espècie del gènere de distribució paleàrtica. Hom l'ha trobada en fase larvària en els canyissars propers a l'embocadura del Llobregat.

Coquillettidia (Coquillettidia) richiardii
(FICALBI, 1889)

Tarragona (ENCINAS, 1982).

Tot i ésser un culícid de distribució paleàrtica, aquesta espècie capturada l'any

1929 a la Cava (Baix Ebre), no havia estat recollida novament i, malgrat la seva biologia peculiar, aquest fet no és gaire explicable. Les larves afixades a les arrels de les canyes (*Phragmites communis*) o bé a la boga (*Typha latifolia*) obtenen l'aire de la seva respiració mitjançant un ganxo que forada la planta, i posant el sífó respiratori en contacte amb els teixits aerífers del vegetal. Per això és necessària una certa cura en el mostatge, s'han d'arrencar o tallar les canyes i esperar uns minuts fins que es produeixi l'emergència. Tant el ganxo terminal com el nombre de sedes al cap fan fàcilment identificable aquesta espècie (fig. 1).

Per altra banda, els imaginals capturats són d'una mida superior a la d'altres espècies i presenten una ornamentació característica a les potes. Són hematòfags diürns i, per això, de captura relativament senzilla, cosa que fa sorprenent que hagin passat inadvertits fins al moment.

BIBLIOGRAFIA

- BERNER, L. 1974. Liste de moustiques provençaux. *Bull. Mus. Hist. Nat. Marseille*, 34: 285-296.
- ENCINAS, A. 1982. *Taxonomia y biología de los mosquitos del área salmantina (Diptera, Culicidae)*. Ediciones de la Universidad de Salamanca.
- GABINAUD, A. 1975. *Ecologie de deux Aedes halophiles du littoral méditerranéen français, Aedes (Ochlerotatus) caspius (PALLAS, 1771) et Aedes (Ochlerotatus) detritus (HALIDAY, 1833) (Nematocera, Culicidae)*. Thèse de l'Université des Sciences et Techniques du Languedoc.
- GUILLE, G. 1975. Recherches éco-éthologiques sur *Coquillettidia (Coquillettidia) richiardii* (FICALBI, 1889) (Diptera, Culicidae) du littoral méditerranéen français. *Annls. Scien. Nat. Zool.*, 12 (17): 229-272.
- MOHRIG, W. 1969. Die Culiciden Deutschlands. *Parasitol. Schriftenreihe*, 18: 260 pàgs.
- RIoux, J. A. 1958. *Les Culicides du Midi méditerranéen*. Paul Lechevalier. Paris.
- TORRES-CAÑAMARES, F. 1979. Breve relación crítica de los mosquitos españoles. *Rev. San. Hig. Púb.*, 53: 985-1002.